

Emoties en geloofwaardigheid - Femke Fataal

Cleo Brandt en Bianca Voerman

5-7 minuten

Recherchepsychologen Cleo Brandt en Bianca Voerman zijn de auteurs van deze column. Inmiddels woont en werkt Cleo in Australië en schrijven Bianca en zij elkaar over actuele gebeurtenissen, over hun werk en soms over vroeger.

Lieve Cleo,

Bij mij thuis wordt het nieuws over de bosbranden in Australië nauwgezet gevolgd.

De kinderen zien filmpjes van ternauwernood geredde koala's en kangoeroes voorbijkomen en leven enorm mee. Al die dieren die niet gered konden worden, roerden zelfs tot tranen.

En in die huilbui kwam jij ook nog voorbij: hoe moet het nu met Cleo, is ze daar wel veilig? De situatie roept veel emotie op, over de hele wereld en niet alleen in mijn gezin.

Empathie

Emoties kunnen leiden tot empathie met het leed van mensen en dieren. Er wordt zelfs al geld opgehaald hier! Er is daarmee echter wel iets gek aan de hand. We vinden het vooral erg verdrietig als die dieren er heel schattig uitzien (ik heb nog weinig mensen het leed van giftige spinnen horen betreuren).

In het geval van mensen kunnen we meestal pas empathie opbrengen als we onze eigen verwachtingen over de situatie in de ander, het slachtoffer, herkennen.

In de misdaad werkt het niet anders. Sterker nog: als mensen aan onze verwachtingen voldoen, leven we niet alleen meer mee, maar vinden we ze ook geloofwaardiger.

Huilen

Zo is er laatst een [onderzoek](#) verschenen waarin werd aangetoond dat we slachtoffers van een verkrachting eerder geloven als ze huilen tijdens het doen van hun verhaal.

We vinden een vrouw die vertelt dat ze verkracht is veel geloofwaardiger als ze heel emotioneel overkomt (huilen, trillende stem) dan wanneer ze haar emoties beheerst, oogcontact houdt en met vaste stem een feitelijk verhaal vertelt.

Die emotionele reactie verwachten we namelijk. In werkelijkheid onderdrukken slachtoffers hun gevoelens vaak tijdens het doen van hun verhaal, meestal vanuit zelfbescherming.

Netflix

Dat mechanisme werd ook heel mooi in beeld gebracht in de serie 'Unbelievable' van Netflix.

Een van de slachtoffers van een serieverkrachter voldeed niet aan de verwachtingen van haar omgeving over hoe een slachtoffer zich zou horen te gedragen en werd uiteindelijk niet geloofd. Omdat ze anders was en anders reageerde, kon men het zich niet voorstellen dat wat ze vertelde echt waar was.

Het is belangrijk dat we beseffen wat onze verwachtingen en vooronderstellingen zijn over hoe mensen horen te reageren in heftige situaties. En dat we die soms moeten bijstellen. Je verdiepen in de ander is een betere start dan het hebben van een oordeel op basis van emotie. Dit alles om te zeggen dat ik het ook

heel erg vind van de giftige spinnen, ook al huilt niemand om hen.

Lieve Bianca,

Spinnen, slangen, vogels, bijen, insecten...de lijst van getroffen aabare, stekelige, giftige en slijmerige beesten is oneindig.

En dan hebben we het nog niet over de beesten die de komende maanden doodgaan omdat er nu niks meer voor ze te eten is. Het is vreselijk. De federale premier zei laatst dat hij de *perceptie* van de rest van de wereld over het (niet-bestaande) klimaatbeleid hier snel wil gaan beïnvloeden. Verbijsterend. Ook dit is een voorbeeld hoe de inhoud, wat er echt toe doet, ondergeschikt raakt aan het projecteren van een ideaalplaatje.

De serie 'Unbelievable' doet me denken aan een zaak waaraan ik jaren geleden werkte.

Toegetakeld

Een vrouw van 80+ was in haar woning mishandeld en verkracht. De feiten, zoals haar letsel, spraken voor zich. Ze was ernstig toegetakeld.

Toch had ik in eerste instantie aardig wat moeite om de rechercheurs te overtuigen dat dit een seksueel gemotiveerd delict was. Weet je waarom? Omdat die mevrouw in kwestie heel onaardig en onsympathiek was.

Ze hilde niet en was vooral heel kortaf. Ze voldeed niet aan het stereotype beeld wat men had van het lieve omaatje en men kon zich dus niet voorstellen dat iemand haar zou verkrachten. Dat had te maken met haar karakter, maar ook met haar leeftijd. Mensen kunnen zich niets voorstellen bij de verkrachting van oudere mensen, omdat ze die (zelf!) niet als seksueel aantrekkelijk beschouwen.

Maar verkrachting en seksuele aantrekkingskracht zijn twee totaal verschillende dingen. Aan de geloofwaardigheid van de mevrouw werd getwijfeld. 'Kon ze dit zichzelf hebben aangedaan?', werd toen gevraagd.

Gelukkig werd dat scenario ook weer overboord gegooid, stortte het team zich op het onderzoek en werd de dader gevonden, aangehouden en later veroordeeld.

Het is me altijd bijgebleven als voorbeeld van hoezeer we beïnvloed worden door onze vooronderstellingen. Je weet dat ik de eerste ben die zal zeggen dat kritisch zijn belangrijk is, maar dat betekent ook kritisch zijn naar jezelf. Waarom denk je iets en waar is dat op gebaseerd?

En nu moet ik naar huis. Ik ben dan wel veilig, maar ik moet de ramen dicht gaan doen tegen de rook die weer neerdaalt op de stad.

Liefs, Cleo

Ook geïnteresseerd in de vorige bijdrage van deze recherchepsychologen? Die column kun je [hier](#) lezen.

Steun de website Femke Fataal